

Bisã
Kyódadana
Takada
Plade
2

Second Reader in Busa
Nigeria
2005

---

wá

wé

á	wé	í
wá	wèε	wé'i

sare wáme

sare wá wì

ma wéme

ma wé kè wènla

nè nísi kámene ma wén

sabi sīwe bà

sīwe kène manamana

à né ì swáswa

sabi nano sīnɔsi kè sà

mòwakare

wórɔgɔ

gwa

swáswa

wisi

wékɛna

wé
wéme

wě
wěme

wé	wèε	wá	wara
wě	wèε	wã	wãna

sabi mìi wì
a waka a wãwã
à gèε à wé kè baaa
baa nísi mà a mèεa
à kè sãna

bãni dì sè wa
sãani gèε kãao
bãna be wàra

wá	wã	wé	wě
wakaa	wãna	wékã	wěkãa

wèè.....

wíwi.....

wě.....

wāna.....

wórɔgɔ.....

swa.....

wěkɔa.....

awaa.....

wakaa.....

à wé kèmenɛ.....

sīwɛ.....

se

semε

we

wemε

se	we	ge	le
sema	wena	gése	ése

sabi ése bà

à sèε wà ari a mèε wǎ

we mé à a ése è'ε

ama sabi we kèke

à a lè a mìa à gà gwe

sabi nòbɔɔ lè, à gèε à a kèke be

kεε	kale	sānsāni	lεεba
kɔɔ	mɔnnai	sarabe	swasi

ése

wisa

éseme

wisame

wesi	le	sema	alikali
------	----	------	---------

woru wé kè lansia à wisi sãkãne
 ama lansi gèe à wísi sãkãne
 woru wiki lè à èra be
 à ɔgɔ là a ìbaaa sà
 ama woru ìbaa ɔgɔ làka

mani ése ba

óni lí ba

ĩni á ba

áni sī ba

ani nagã ba

anɔni blá ba

oni bobo wé ba

gára

we..... se..... ke.....

wé..... sé..... κε.....

wé	bede	ése	gèσεε
----	------	-----	-------

wéde	σερερε	έκε	μέσε
------	--------	-----	------

bisã..... bòkoo.....

wíwi..... wisi.....

kínabeme.....

ma néme.....

mani ma né bege ke

.....

oro

orome

ko

kome

bo	wó	só	lo	gó
----	----	----	----	----

kína nanɔ ko lè

à a wakaa è à a kã wòro

à kèkè à wisi kàne

à sè à gèeo kína kīnaa

kína ko sò à m̀a

à ò a nanɔne à kámma bo sà

wo	só	ko	bo
wowo	sóso	koso	bobo

mare

áru

ma da oro bò à nàro
 à òmεε ò kà mèn baro
 ma mare èra à nàro
 à òwεε ò kà mèn gẽro
 ò kèa mèn sɔɔro
 baa òne à era à kara
 à kè mana à kokari kè

à kori kè.....

sare gó à.....

ma mare bi εεεεε

.....

né kōkō'onaa

bàalenaa

sabi gēnaa

bíó íminaa

gōgbēno

kōkō'onaa

sare bona bàai

lo
lome

gó
góme

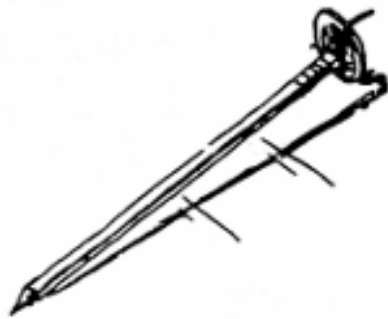
o	só	gó	lo
oro	sóso	góme	loko

bāna oro bò mèn siikõ
kína òne, n oronɔ mana
ama ní kenɔ sɔ ò manaro
ò wìwi kè

bāna èra oro bòne mèn aakõ
à kène nna
bāna èra à gèe orobokia
à ã bì ari ɔkɔsi kè

gó	wo	boko	logo
góme	woro	aso	soko

sabi sɛɛ wà à g̀i k̀è
 ari a wó wàwã
 à g̀èɛ bɛ g̀õnɔg̀õnɔ
 à kãmma bò

kína bára lòko kusaaa
 naa á g̀ògo
 bãna lo k̀è swáswa
 sabi sãnɔ k̀àkara
 ò osoro bò gusarɛ

boro ko sò

à k̀ã	n k̀è	ma g̀ẽ
ani kãro	ĩni kero	mani gẽro
o sò	a k̀è	ò wò
óni sóro	áni kero	oni woro

ko.....

bo.....

sóso.....

gónε.....

lòko.....

woro.....

sóoro.....

gẽro.....

wãna.....

baro.....

ú
úme

manguruu
manguruume

bú	su	gu	lú	kú
bura	sùruu	guga	lumma	kuri

baa gèε bú ba

sabi gèε kãao

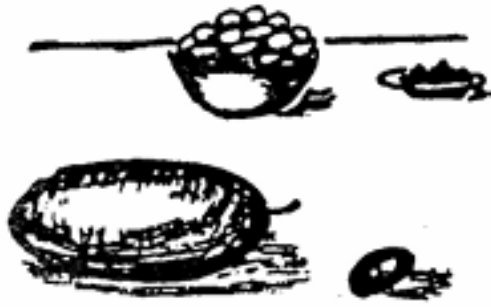
kũ ò sù ɔkɔsi

baa mure lù sabine

à kène nna, à blè wãnawãna

kũ à nano ú bùsa, à èra à blè

kù	bú	gu	su
kuse	búsu	gusira	súsu

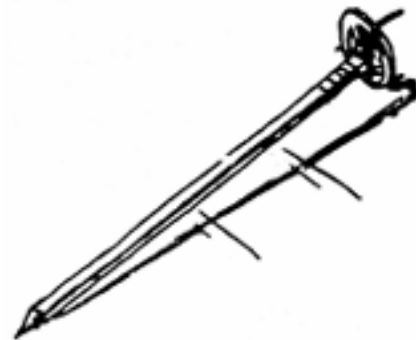
kùu

mɔɔɔ

kù lí	dagura	sunaa	bura
kure	guga	sugaa	buri

woru mé à mɔɔɔ lè
à kú manguru lí musu
ò sùruu kè kãao
akū kína nanɔ òne, ò mó la
ma sugaa lùnne
ò wísi mio
bã búgu kú la
má à buri dõro

kusaa

ma baaru nna mà
ò burodii lùnne

barika!
nasaa!

kú.....

súru.....

bura.....

musu.....

likalika.....

gura.....

baraakuri.....

baaruu.....

gũn.....

à móo.....

ne	na	ma
-nne	nna	-mma
-ńne		-ńma

makū mé ma ɔ namma
 mɔkɔn mé n ɔ nàńma

ĩni gé bura kũńwo
 mani gé bura kũnwo
 ma sùruu kènne
 n sùruu kèńne

ɔnemida

bisãme ma ũ
 láarume a ũ
 bárasirame ó ũ

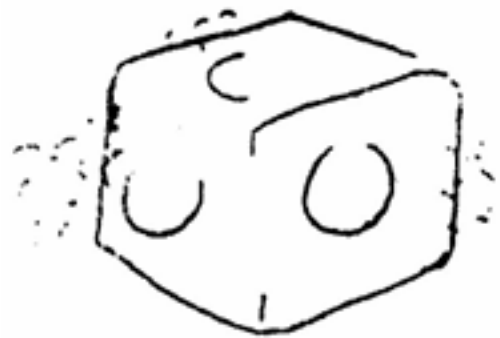
ũ wã

lèe gè woru mèn
 kòkɔɔ gè sabi wén
 bíɔ ú dà a lén

kũ kína nano á kũkũ
 akũ à áru kè
 kína swèè wãwã
 a mè nnaro
 ma ge sèbe bara à gii kè
 kũ ma ka gwe,
 gwedenɔ ma sɔ̃sɔ̃

mure

mɔ̃sɔ̃

busa	kã̃sã	nibɔɔ
buse	kã̃ni	nini
bùsuu	gã̃sãa	nè̃sɛɛ
wesi	suka	nò̃bɔɔ
legũ	musuko	wari
soru	laakarii	wure

gãsi

nísi

aru

bε

mɔsɔŋ

néne

bíṣ nanaṣ gèè nìkì
akū à mṵwakare lù
kū à sè à sùo be
nísi kàa akū à è
bíṣ nanaṣ nèse dí ke nnao

n mena kè kūmao
à menao
a sùruu kè kūoo
o sùruu kè kūńwo
baa sù kū a nanaṣo kū a nènṣo

ma geo
n mṵ lío
à mṵ loo
à mṵo

kína né mé à lá kè
à kènne nna
akū à mena kè

ò nísi kè kínane
kū kína nísi sì
akū à gèeo be

woru bò be kɔnkɔ
 à nibɔɔ sɪsi à mó à gé kãao
 akū nibɔ a ɔgɔ sè à bò kãao
 ò kɛkɛ sè ò gèe laga bea
 laga òñne: sã nòbɔ kunro
 akū ò ko lù ò sùo

kɛkɛ

bãna lo bò kū ão
 à lo kè mèn aakõ
 akū à í kàn
 í kè wãna
 kū à ɔ nàa
 akū à wìwi
 ásarú kè

nénɔ sù ò ɔsi kà kū kõo ɔkɔsi
 akū ní mare sù à ní sõsõ
 à òñne kõkõ bèñe manaro

kòkòò
kèkè
wisa

swakure
musuu
arukòkòò

koso
ēnebasuda
agogo

a	araga	b	baaruu
A	Awuru	B	Busa
w	wakaa	s	sākarō
W	Woru	S	Sagūnu
ɔ	ɔkōri	i	ísimma
Ɔ	Ɔgɔde	I	Isaaku
l	laga	k	kína
L	Lumma	K	Kwasa
ε	era	m	makū
Ɛ	Ékεde	M	Mɔnnai
g	gèwa	n	nukāni
G	Gūni	N	Naa

á	wá	wára	wã	wãna
é	wé	wèè	wẽ	wéreè
í	wí	wiki	wisi	wísi

ó	kò	sò	lò	bò	gò	nò
e	ke	se	le	bee	ke	we
o	koo	só	lo	bo	gó	wo
ú	kú	su	lú	bú	gu	núnu
á	ká	sà	lá	bàa	ga	nna

ɔgɔ	Kɔɔ	lògɔɔ	bòkɔɔ	Wɔɔ
ése	sàra	bebe	gése	wisa
oro	koso	sóso	Boko	woro
uta	kuku	sùruu	búgu	gūn

kū	kõ	sõ	gõ
kūkū	kõkõ	sõsõ	gõgõ
ūkã	kū lí	lúlu	Gūnu

dò

dõ

da	dɔ	dɛ	do	di
dã	dõ	dẽɛdẽɛ	dodo	dígi

Ma dãre dò kùku kũ koo.

A dò kè na.

À á òisa dɔ, à kú kĩni sare.

Ma da wisi kàn,

akũ à sè à dãdãñne.

Ma bɛdenɔ kè sãna sà.

da	dɔ	do	di
Dauda	Dòrɔ	Doko	Dikiri

ò dàmale,   akũ ma doíne are
 à dãnle,   akũ n done are
 o daale,   akũ à dòwere are
 a daóle,   akũ o doáre are
 ma daále,   akũ a domene are
 n dañle,   akũ ò dònne are

ẽneda

donkã o

dɔ

dòrɔɔ

dõ

dõnaa

di

dikirii

dĩnii

didi

da

dane

dãre

dãgõ

A nano díme n da ã yá?

Oi, ade dí ke ma da ãro,

a nano díme ma dãre ã.

dã.....

Dauda.....

bebe ká.....

Báke.....

bó.....

Bawa.....

à donkã ò.....

Dikiri.....

dane.....

wẽnda.....

Woru.....

ta

té

té	tá	tó	tó
téte	tata	tótó	toto
tēne	tāna	tōnōō	tíii

Naa òmene mà ta séteare,
ama maten gé mà té sō sèea.

Baa ten taa o teenetene.
À takasi kè tera,
à tabaa lète í gūn.

Dokarii tãnka wòto,
akū à è tūruu gūn.

tá	tó	tã	tõ
tabaa	tōrōma	tãnka	tõote

Ataura.....	Adamu.....
Babanna.....	Busa.....
Dogongari.....	Dòrɔ.....
Elizabethi.....	Ɛsita.....
Gada Oli.....	Gàani.....
Ìlorĩ.....	Iko.....
Karabɔnde.....	Kuble.....
Lumma.....	Luda.....
Mariama.....	Músa.....
Sagũnu.....	Nìki.....
Sulemanu.....	Wure.....

À ònne òn uta dɔmɛnɛ.
 O ònɛ à uta dɔwɛɛ.
 N òmɛ mà uta dɔnnɛ.
 Ò òwɛɛ ò uta dɔ́nɛ.
 A ò́nɛ ò uta dɔ́áɛ.
 Ma ò́áɛ à uta dɔnɛ.

Maten ɔ tɔ̃a.	Óten ɔ tɔ̃m̃ma.
Nten ɔ tɔ̃ma.	Áten ɔ tɔ̃wá.
Àten ɔ tɔ̃mma.	Òten ɔ tɔ̃áwa.

té	dɛ	da	ta
téli	dɛdɛ	daboo	tabaa

Adi dɔmaguro.	Adi dɔóguro.
Adi dɔnguro.	Adi dɔáguro.
Adi dɔaguo.	Adi dɔ́nguro.

swada

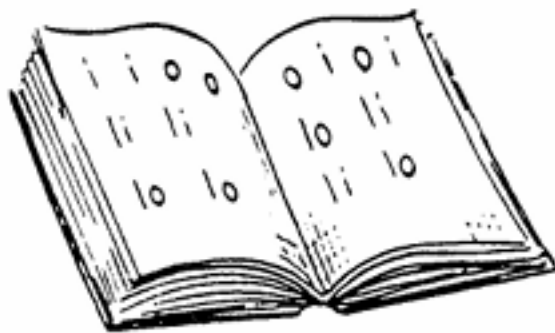
À sɔ̀n.
 À sɔ̀ngu.
 À sɔ̀ngu.
 À sɔ̀águ.

Kũ b̀usu buse kũ, Baa òmene:

T̀ò, ò gé ò ése ba.

Akũ ma òne: Mani tomato ba s̃.

Tó ma tomatoo bà, óni dò nna le.

takada

letãa

Bisã dì taba ba manamana.

Tó tabaa mà, òdi a lánò gogo.

Tó à kori kũ, òdi ká.

Gbẽkenò s̃ òdi té naa ò gá.

Mani n tó bero.   Ìni ma tó tera.

Mani n tó buraro.   Ìni ó tó sà.

Mani a tó s̃enro.   Ìni a tó gĩa.

Mani á tó swairo.   Ìni n tó gwe.

té.....

toke.....

takada.....

təkə.....

Togo.....

tānka.....

tékεε.....

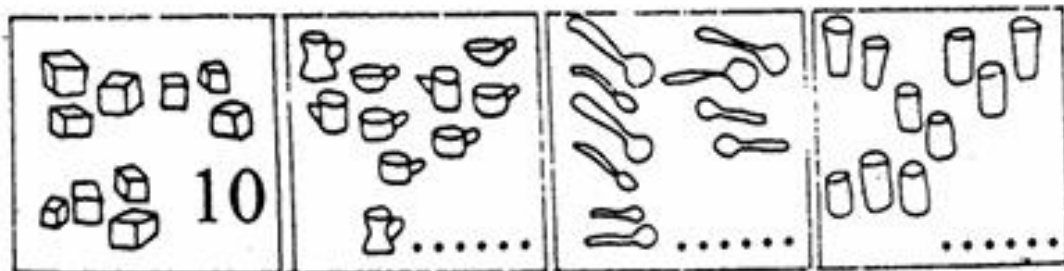
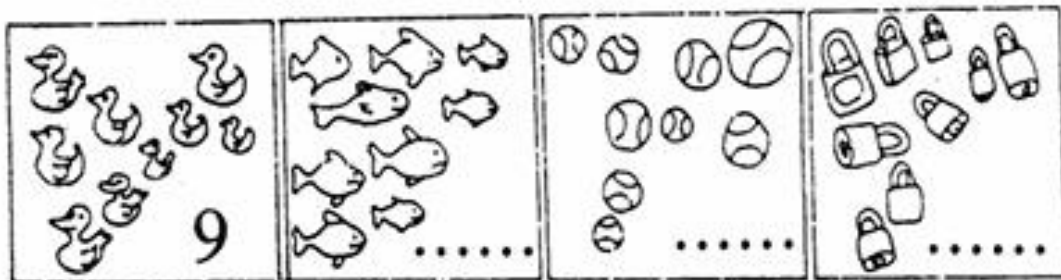
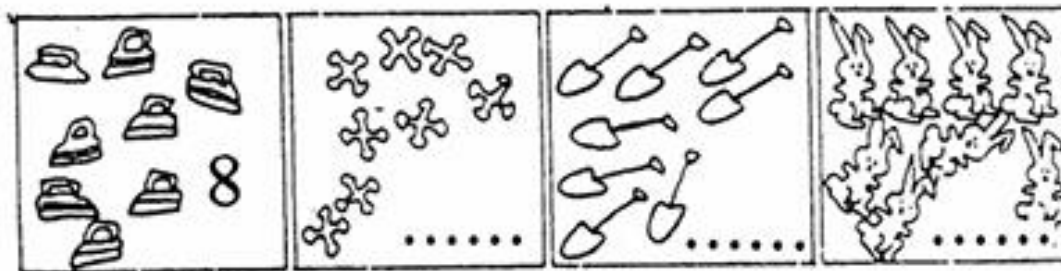
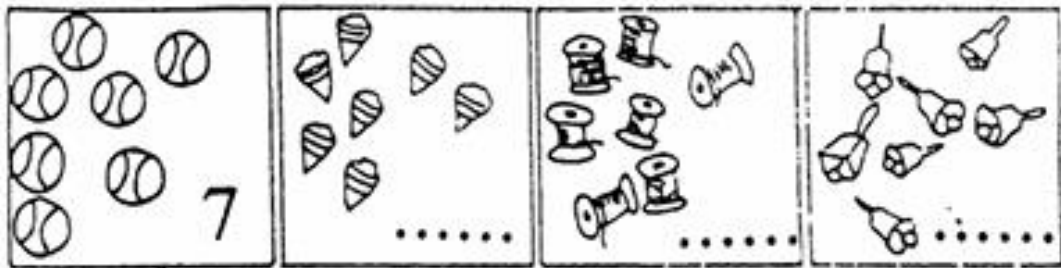
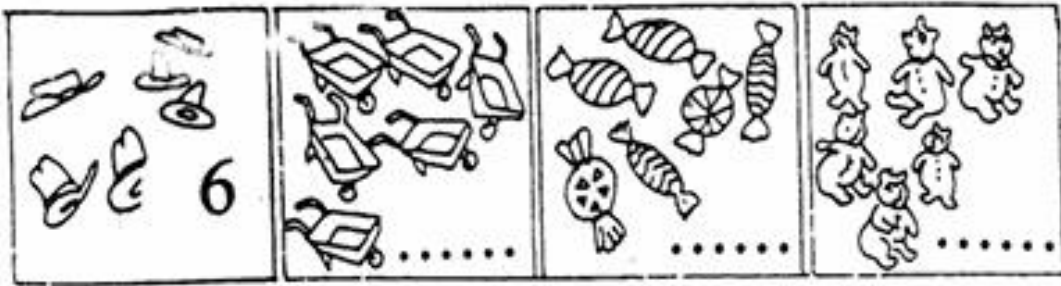
tíkisi.....

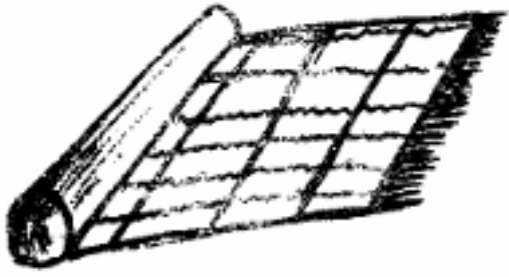
letāa.....

tùruu.....

Tamanai.....

pèe

pípi

é	á	ó	o	ú
pé	pá	pó	Popo	pu
pése	para	pɔɔ	poro	pura

Bãna teni a pónɔ pípi lògɔ kĩnaa.

Kũ a mɔsɔnɔ wòtoa,

akũ a da pàtaa pāsīpāsī.

Kũ à bikũ à tà be, à pèe pòro,

à wùtea, a pɔ dí ke nnaro.

pèe	pípi	pu	pã
pekere	pínki	pūtã	pãnde
Popo	Pósīndapinkikeri		

kpé

kpòò

é	ó	à	è	i
kpé	kpòò	kpàa	kpèe	kpi

Tó ò kpé bò ò làka,
ò kpàsa, òdi kpète mi.

Kū Sāani kpòò kū,
à kpàate likalika,
akū à kpà Naaa,
kū àten dòo kuku kū kpèeo.

À takada kpāzāmene.
Lakutu pì tón deraa?
A tón Lubaraaru.

kpá	kpataa	kpása	kpāzā
kpε	kpēne	kpèτεε	kpélele
kpòò	kpara	kpāni	kparoo

kré.....

pekere.....

pũtã.....

krètεε.....

poro.....

pura.....

Pita.....

pínki.....

pētẽ.....

pãsípãsí.....

kròò pìnɔ.....

gbá

konegbĩni

é	o	á	o
gbèè	gbɔ	gbá	gboro
gbě	gbòò	gbã	gbúku

Sabi gèè wěte bara,
àten gbé'a wo.

Gbé'a pì beno gběntě,
akū à kà gbàkan.

Likita nísi mà ma gbáa,
akū ma gbãna kù sà.

gbá	gba	gbã	gbé	gbě
gbà	gbaka	gbãna	gbera	gbòò
gbare	gbáko	gbãna	gberè	gbĩ

Kū o su kū kpasekēo,
óten kpà baba, né ten ɔ́ ɔ́ do,
akū Gádo á kpàtane.

Kū à blè à làka,
Baa pèe sè à kpàte kpélelea.

Kū né wùtea,
akū à kpètee dà à dò né pìine.

Kū à mì à làka, à kè kítikiti,
adi pētē ke doro.

kpēne

mure

Woru kū Sabio ní póno nàkōa,
ò tà be ò gbé'a bàba.

Woru gba dà kū a póo,
ama a gbēnna a pó òisa à gbè.

Kū à làka, a gberè kà.

Woru pì: Kúku, n ɔ́ gbāsī kpà sō.

gbá.....

kpà.....

gbé'a.....

gbãsí.....

kpèe.....

négbĩni.....

gbãna.....

kpòò.....

kpãni.....

likalika.....

Gbere.....

kpàkoo

aru

gura	aru	ari	àree
bura	baaruu	sari	sage
pura	gbáru	taari	mare

dàkoo	sáko	kpàkoo
naro	lago	manguruu

Bãna	Báke
Dàatɔ	Beru
Woru	Sabi
Bãni	Sãani
Bĩɔ	Sianna
Bío	Busa

mare